

Ett solidariskt EU som lösning på den svenska migrationsbördan

Identitetskonstruktion i svensk migrationspolitikens syn på EU-
harmoniseringen

Linda Endresén

Abstract

The following essay studies how the migration politic, as a national area of politic, constructs and re-constructs the European and Swedish identity to legitimate the supranational politic within the EU. My study is accomplished through a discourse analysis combined by a social constructivism theory, specialized in identity construction and examines the identity construction in articles written by the Swedish migration minister.

My results show how the issue of the increasing immigration in Sweden is considered as a problem that Sweden wants to solve but can't operate. The Swedish identity is reconstructed in terms of humanity and generosity and Sweden who is self declared of having one of the most generous asylum system in the world, have been playing an active part in the harmonization of the migration politic in the EU. The definition of migration as the problem facing Sweden is operating as a legitimization to increase the harmonization of the migration politic in the EU. The European co-operation is defined by terms of solidarity, responsibility distribution and is working to set the standards to which political actions that are considered to be natural and logical.

Nyckelord: migrationspolitik, EU, identitetskonstruktion, diskursanalys

Antal ord: 9961

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Material	2
1.3	Avgränsning och motivering av fall.....	3
1.3.1	Definitioner av betydelsefulla begrepp	4
1.3.2	Disposition	4
2	Den överstatliga migrationspolitikens framväxt inom EU	5
3	Diskursanalys som teori och metod	7
3.1	Laclau & Mouffes diskursanalytiska inriktning.....	7
3.1.1	De diskursanalytiska verktygen	8
3.2	Diskursanalys och socialkonstruktivism i interaktion.....	9
4	Ett teoretiskt perspektiv på identitet	10
4.1	Identitetskonstruktion.....	10
4.1.1	Den europeiska identiteten	11
4.1.2	Skapandet av 'den andre'	12
4.2	Identitetspolitik som legitimitet?.....	13
5	Identitetskonstruktion i svensk migrationspolitik	14
5.1	En tudelad syn på migration.....	14
5.1.1	Arbetskraftsinvandringen som en lösning på de demografiska problemen inom EU	15
5.1.2	Flyktinginvandringen är en börda	16
5.2	Sverige är ett generöst land, men tar ett allt för stort asylansvar	18
5.3	Ett solidariskt EU som lösning på migrationsproblemet.....	19
5.4	Sammanfattande diskussion	22
6	Slutsats	24
7	Referenser	26

1 Inledning

Migration till Europa är en kontroversiell fråga och något som haft hög ställning på den europeiska dagordning de senaste åren. Europa sägs idag lida av ett demografiskt underskott, som ofta kopplas till problem med att försörja en allt äldre befolkning, och behovet av arbetskraftsinvandring är stort. Samtidigt tar EU allt hårdare tag mot det man kallar den illegala invandringen (Hansen, 2008, s 13). Jämte frågan om ekonomisk tillväxt är migrationen idag en av EU:s viktigaste frågor (se t.ex. Hansen, 2008, s 11).

Migrationspolitiken har under de senaste årtiondena utvecklats från att ha varit nationellt utformad, till att under mitten av 1980-talet blivit till en allt mer mellanstatlig angelägenhet och är idag föremål för ett ökat supranationellt, eller överstatligt, inflytande (Hansen, 2008, s 15). Samtidigt har nationalstaten en stark ställning i Europa. Den känslomässiga anknytningen till fosterlandet är stor och de flesta européers politiska lojalitet ligger i första hand hos nationalstaten (Førland & Claes, 1999, s 155). Flykting- och invandringspolitiken hör till de politikområdena med stark koppling till den nationella identiteten och suveräniteten, där flyktingpolitiken till stor del handlar om den suveräna statens rätt att kontrollera vem som befinner sig på dess territorium. Uppfattningen att politikområdet är suveränitetskänsligt har lett till att stater som Storbritannien, Irland och Danmark ställt sig helt eller delvis utanför ett överstatligt samarbete (Andersson, 2003, s 42). Samtidigt är behovet av att samarbeta kring migrationsfrågorna idag stort på grund av staternas oförmåga att enskilt hantera stora mängder asylsökande. Sedan 1990-talet har antalet asylsökande till EU:s medlemsstater kraftigt ökat, vilket ses som en orsak till det ökade intresset av samarbete. En annan förklaring är den fria rörligheten inom unionen som innebär en kraftig ökning av antalet asylsökande till de EU-staterna med minst restriktiva regler (Andersson, 2003, s 8).

Sverige är ett av de EU-länder som har tagit en aktiv del i arbetet för en ökad harmonisering av migrationspolitiken. Den svenska regeringen har haft som mål att under EU-ordförandeskapet hösten 2009 verka för en ökad harmonisering och har under denna period tagit fram Stockholmsprogrammet, det femåriga program som efterträder Haagprogrammet.

1.1 Syfte och frågeställning

EU är idag ställd inför ett demokratiskt underskott, där en enad europeisk opinion saknas och det finns ett behov av att föra folket inom unionen närmare varandra. I samband med framväxten av en allt mer överstatlig migrationspolitik, ett politikområde som traditionellt rör för nationen känsliga frågor, ställs legitimitetsproblemet på sin spets. EU har uppifrån tagit aktiva och konkreta åtgärder för att övervinna den demokratiska bristen och skapa en känsla av samhörighet bland det europeiska folket. I detta avseende har en europeisk identitet konstruerats med hänvisningar till ett gemensamt kulturarv och ett återförenat Europa. Genom att konstruera en gemensam europeisk identitet, som komplement till den nationella, kan EU därmed stärka sin legitimitet. Samtidigt medför utvidgningen av EU och den internationella migrationen att vem som är EU-medborgare omdefinieras, och den europeiska identiteten är under ständig förändring.

Mitt syfte är att undersöka hur Sverige som en av EU:s medlemsstater förhåller sig till och rekonstruerar den europeiska identiteten i förhållande till den nationella. Genom att inrikespolitiska debatter om EU-relaterade frågor även fungerar identitetsskapande (se Hellström 2006, s 112) kan den svenska migrationspolitiken rekonstruera den europeiska identiteten så att den passar den svenska migrationspolitikens behov. På så vis kan även legitimitet för en ökad harmonisering av politiken skapas.

- Hur förhåller sig svensk migrationspolitik till relationen mellan en svensk och en europeisk identitet?
- Hur legitimeras övergången från nationell till ökad överstatlig politik från svenskt håll?

För att besvara min frågeställning kommer jag att undersöka vilken eller vilka diskurser som förekommer inom den svenska migrationspolitiken när det gäller EU, Sverige och den internationella migrationen och hur dessa samverkar för att motivera en överstatlig politik.

1.2 Material

Det material som identifierats för analys består av debattartiklar signerade det ansvariga statsrådet för migrationsfrågor, migrationsminister Tobias Billström. Politiska texter i form så som lagstiftning, har ofta ett mer avskalat språk med få lingvistiska markörer, vilket gör en diskursanalys svår genomförd. Tal och debattartiklar är fylligare till sin karaktär och därför bättre lämpade för att analysera underliggande diskurser.

Materialurvalet innebär alltid en problematisk avvägning där ett val mellan ett snävt eller ett brett urval är nödvändig (Esaiasson et al, 2007, s 248f). Trots de för- och nackdelar som respektive val medför innebär diskursanalysens närläsning av texter att ett snävare urval är att föredra. Ett bredare materialurval i form av riksdagsmotioner, partistämmor eller partiprogram skulle möjligen leda till ett annorlunda resultat, men skulle också omöjliggöra den närläsning som uppsatsens syfte kräver.

Som migrationsminister får Billström anses representera regeringens politik och den diskussion han för anses i denna uppsats representativ för regeringens syn på migrationsområdet. Diskursanalysens inriktning på texters innebördsaspekt medför att betydelsen av samhällseliga aktörer har tonats ner (Esaiasson et al, 2007, s 247). Billström används i denna uppsats i det avseendet främst för att avgränsa diskursen.

1.3 Avgränsning och motivering av fall

De tidsmässiga avgränsningar som gjorts för uppsatsen gäller den sittande regeringens period 2006 till 2010. Denna period överensstämmer i stora drag med EU:s aktiva arbete med att konkretisera den överstatliga migrationspolitiken. Under perioden 2005 till 2009 har Haagprogrammet fastställt ramarna för den gemensamma migrationspolitiken och arbetet mot ett nytt program, Stockholmsprogrammet, har pågått. Vidare är uppsatsen avgränsad till ett svenskt perspektiv. Det innebär inte att det, på varken detta eller andra områden, finns en enda svensk diskurs. Tvärtom finns det alltid flera stridande diskurser. Det som är intressant för den här uppsatsens syfte är dock främst den svenska regeringens syn på migrationspolitiken och de bakomliggande mönster som kan skönjas i denna syn. Uppsatsen är därför inriktad på svensk regeringspolitik, där migrationsminister Tobias Billström i spetsen har tagit en aktiv del i EU-harmoniseringen av migrationspolitiken. Att migrationspolitiken använder ett anpassat EU för att passa de nationella intressena är inte unikt för detta politikområde. Trots det är inte min ambition att uppsatsens resultat, med sitt begränsade undersökningsområde, ska ses som generaliserbara. Istället är förhoppningen att resultaten ska ses i ett större sammanhang, där dessa tillsammans med övrig forskning på området tas i beaktning.

En hel del finns skrivet om EU och konstruerandet av en europeisk identitet. En stor del av denna litteratur har ett historiskt perspektiv, där den förändring som skett i betydelsen av Europa och den europeiska identiteten står i fokus. En annan del av litteraturen behandlar hur EU genom införandet av symboler och hänvisningar till ett gemensamt arv konstruerar den europeiska identiteten i traditionalistiska termer. Det som det stora mertalet av denna litteratur har gemensamt är inriktningen på hur EU:s politiska elit konstruerar en identitet uppifrån. De identitetsskapande processer som sker mellan medlemsstaterna i form av ökade samarbeten och transnationella policier får därmed inte samma uppmärksamhet inom forskningen (jmf Petersson & Hellström, 2003, s 236).

Flertalet texter om EU och identitet handlar således om EU:s utvidgning och fastställandet av de europeiska gränserna. Min uppsats kan därmed bidra till forskningsfältet genom den nationella inriktningen, där det europeiska identitetsbygget undersöks utifrån migrationspolitiken som ett nationellt politikområde.

1.3.1 Definitioner av betydelsefulla begrepp

Den harmonisering, som sker av politiken inom migrationsområdet inom EU skiljer på asylpolitik och invandringspolitik. Asyl ges till de personer som uppfyller de kriterier som anges i FN:s flyktingskonvention, och inte till personer som av andra skäl är i behov av internationellt skydd. Invandringspolitiken rör frågor om bland annat anhöriginvandring eller personer på flykt eller i behov av skydd som inte uppfyller konventionens kriterier (migrationsverket.se). Trots att dessa begrepp syftar till olika politiska åtgärder är det inte i denna uppsats syfte att skilja de båda åt, mer än där det är nödvändigt. Migrationspolitik, som bör förstås som asylpolitik och invandringspolitik tillsammans, kommer istället att användas som ett samlingsbegrepp där detta är möjligt.

Betydelsen av den europeiska identiteten är i flertalet av de texter jag har tagit del av liktydlig med en EU-identitet, trots att alla länder i Europa idag inte är medlemmar i den europeiska unionen. Den europeiska identitetens inkluderande och exkluderande gör att det i många fall hade varit bättre att tala om en EU-identitet, ändå används dessa termer som synonymer. Detta är således den användning av begreppen som även kommer att användas i denna uppsats.

Identitet i förhållande till legitimitet förstås som den känsla av ett ”vi” som måste finnas för att exempelvis ett lands medborgare ska erkänna den regerande eliten som ett ”vi” istället för ett ”de”. En auktoritets legitimitet grundas därmed delvis i den gemensamma identiteten. För nationen är denna identitet grundad i idén om ”ett folk”, medan EU saknar denna grund och därmed måste bygga sin identitet på andra antaganden (jmf Dobson & Weale, 2004, s 186f).

1.3.2 Disposition

Uppsatsens andra kapitel består av en bakgrund som kort och i grova drag ämnar synliggöra de åtgärder som tidigare skett inom EU för att harmonisera migrationspolitiken. Syftet med detta är att ge läsaren en kort inblick i den överstatliga politikens utveckling. Det tredje kapitlet består av uppsatsens metodkapitel, där den diskursanalytiska inriktningen presenteras. Den teoretiska infallsvinkeln, i form av ett socialkonstruktivistiskt ramverk, presenteras i kapitel fyra. Tyngdpunkt ligger på hur språket kan användas för att konstruera identiteter. I uppsatsens femte kapitel analyseras det valda materialet utifrån Laclau och Mouffes diskursanalys och den socialkonstruktivistiska teorin. Uppsatsens resultat redogörs och diskuteras i uppsatsen sjätte och sista kapitel.

2 Den överstatliga migrationspolitikens framväxt inom EU

Intresset för att samarbeta kring migrationsfrågor inom EU (dåvarande EG) har förekommit sedan 1980-talets slut, då ett mellanstatligt samarbete växte fram och intensifierades mellan ett flertal av Europas länder (Hansen, 2008, s 68). Under denna tid ökade migrationen till Europa kraftigt och med flera staters farhåga att migrationen ytterligare skulle öka utvecklades migrationspolitiken, från att ha varit ett marginaliserat politikområde till att idag vara en av de mest centrala och komplicerade frågorna inom Europa (Brochmann, 1999, s 2).

Maastrichtfördraget, som ratificerades 1993, formaliserade det mellanstatliga samarbetet genom att inkludera det i fördragets nya struktur. Det mellanstatliga migrationssamarbetet blev därmed en del av unionens politik och placerades i den tredje pelaren om rättsliga och inrikesfrågor (Hansen, 2008, s 73f).

De första konkreta åtgärderna för upprättandet av den gemensamma överstatliga migrationspolitiken togs i och med Amsterdamfördraget 1997. Maastrichtfördraget hade från fler håll mött kritik för sin bristande genomskinlighet och demokratiska förankring och stödet för en överstatlig lösning hade därmed ökat (Hansen, 2008, s 103). Amsterdamfördraget som trädde i kraft 1999 innebar att EU fick större inflytande i flera frågor, där invandring var en av dessa. Asyl- och invandringspolitiken förflyttades i samband med detta från den mellanstatliga tredje pelaren till den överstatliga första pelaren. Trots det behöll man den mellanstatliga enhällighetsprincipen vid beslutsfattande och beslut med kvalificerad majoritet inrättades först 2004 (Hansen, 2008, s 104f).

I samband med Amsterdamfördraget inkorporerades Schengenavtalet i EU och blev därmed en del av unionens politik. Avtalet innebär ett slopande av de interna gränserna inom EU, med fri rörlighet för dess medborgare som följd, och en förstärkning av de externa gränserna (Brochmann, 1999, s 308). Schengenavtalet, som från början var ett mellanstatligt samarbete utanför EU, inleddes redan 1985 mellan Belgien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och dåvarande Västtyskland (Geddes, 2003, s 131). Som en utveckling av Schengenavtalet har flera åtgärder tagits på migrationsområdet inom EU. Några av dessa är Dublinförordningen som innebär att en asylsökande måste söka asyl i det första EU-land dit personen anländer samt transportöransvaret som innebär att transportörer så som flyg- och färjebolag kan bötfällas för att ha transporterat asylsökande utan giltiga dokument och identitetshandlingar (Hansen, 2008, s 67).

Danmark, Storbritannien och Irland har aktivt ställt sig utanför den gemensamma migrationspolitiken inom EU sedan maj 1999. Med undantag för de regler som rör Schengenavtalet står Danmark helt utanför samarbetet på

migrationsområdet, medan Storbritannien och Irland har möjlighet att ansluta sig till varje enskild lag (Andersson, 2003, s 42).

Vid Europeiska rådets möte i Tammerfors 1999 bestämdes att målet med att gradvis införa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa skulle stå högst på unionens politiska dagordning. Det femåriga Tammerforsprogrammet innebar bland annat ett beslut om att arbeta för skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem (Andersson, 2003, s 25). Det gemensamma asylsystemet skulle innefatta en gemensam asylprocedur och en enhetlig status giltig i hela EU för de som beviljats asyl. Fokus i invandringspolitiken låg på att upprätta en effektivare hantering av migrationsflöden, stärkta kontroller vid EU:s yttre gräns och en intensifiering av kampen mot den illegala invandringen (Hansen, 2008, s 109f).

I enlighet med riktlinjerna i Amsterdamfördraget och Tammerforsprogrammet skulle en första uppsättning supranationell asylpolicy och lagstiftning vara en del av unionen senast maj 2004. Under denna period har ett flertal EU-direktiv och EU-förordningar antagits, flera med syftet att etablera en uppsättning miniminormer och minimiregler. Dessutom har en flyktingfond etablerats med syfte att förverkliga solidaritetsprincipen om bördesfördelning av kostnaderna för flyktingmottagandet, visumpolitiken har införlivats i EU:s struktur och Eurodacsystemet, som samlar information och fingeravtryck från asylsökande, blivit en central del av den överstatliga politiken (Hansen, 2008, s 136f).

Tammerforsprogrammet följdes av Haagprogrammet som EU:s stats- och regeringschefer antog i slutet av 2004 som ett område av ”frihet, säkerhet och rättvisa”. Genom Haagprogrammet, där migrationsfrågans centrala betydelse för i stort sett samtliga politikområden inom EU ytterligare befästes, enades medlemsstaterna om att upprätta ett gemensamt europeiskt asylsystem till år 2010. Till skillnad från Tammerfors har Haagprogrammet en starkare betoning på migrationens externa dimension, eftersom harmoniseringen av det supranationella interna asylsystemet redan kommit långt i sin utveckling. Haagprogrammets prioriteringar ligger därmed i första hand på upprättandet av regionala EU-skyddsprogram i partnerskap med flyktingproducerande områden runt om i världen samt genom kampen mot den illegala invandringen, koordinering av arbetskraftsmigration samt en harmonisering av den yttre gränsförvaltningen (Hansen, 2008, s 159f).

Tammerforsprogrammet och Haagprogrammet är således det som ligger till grund för de riktlinjer om den fortsatta harmoniseringen av den överstatliga migrationspolitiken som fastställs i Stockholmsprogrammet. Programmet antogs av EU:s stats- och regeringschefer i december 2009 och utgör EU:s rättsliga, polisiära och migrationssamarbete för de kommande fem åren. I december antogs även Lissabonfördraget, vilket tillsammans med Stockholmsprogrammet utgör grunden för EU:s fortsatta överstatliga samarbete.

3 Diskursanalys som teori och metod

Diskurs åsyftar ett bestämt sätt att tala om och förstå världen, där diskursanalys används för analys av dessa mönster (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 7). Diskursanalys betraktas som en vetenskaps- och samhällsteori och används både som teori och textanalytisk metod. Till skillnad från många andra vetenskapsinriktningar är det i diskursanalysen inte möjligt att dra en skarp gräns mellan metod och teori (Neumann, 2003, s 14). Diskursanalys kommer i denna uppsats främst användas som metod för att synliggöra bakomliggande mönster i svensk migrationspolitik, men även som teoretiskt ramverk tillsammans med en socialkonstruktivistisk teori. Frågor om makt och identitet står i centrum inom diskursanalysen, medan betydelsen av samhälleliga aktörer har tonats ner. I diskursanalysen ses inte språket som något som direkt återger verkligheten, utan som något som bidrar till att forma den. På så sätt vävs språk och handling samman (Bergström & Boréus, 2005, s 305f).

Några klara mallar för hur diskursanalys ska användas som metod finns inte, utan det är upp till varje forskare att utarbeta ett analysverktyg som bäst lämpar för den specifika studien (Bergström & Boréus, 2005, s 329). Noggrannhet och genomskinlighet i forskningsprocessen är alltid av stor vikt, men blir vid avsaknaden av en klart avgränsad metod av än större betydelse. I detta syfte används direkta citat från det empiriska materialet och tolkningar tydliggörs i analysavsnittet för att öka intersubjektiviteten. På så sätt görs det möjligt för läsaren att följa de tolkningsval som gjorts och därmed bedöma dess trovärdighet (jmf Bergström & Boréus, 2005, s 353f).

Kritik riktas ibland mot diskursanalysen avseende dess relevans för samhällsvetenskapen. Bergström och Boréus bemöter denna kritik genom att mena att samhällsforskningen har mycket att vinna på en ökad fokusering av den språkliga nivån i ett samhälle där kommunikation tar allt större plats. I de språkliga uttryckens tvingande karaktär framkommer ett maktperspektiv där diskursiv makt kan liknas vid makten över tanken, ett perspektiv som ofta lyfts fram som intressant inte minst inom statsvetenskapen (Bergström & Boréus, 2005, s 348).

3.1 Laclau & Mouffes diskursanalytiska inriktning

Av de olika diskursanalytiska inriktningarna har Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursanalytiska inriktning, valts. Detta är en inriktning som på grund av sin breda inriktning och förståelse för det sociala som diskursivt konstruerat är väl lämpad att kombineras med en socialkonstruktivistisk teori (Winther

Jørgensen & Phillips, 2000, s 31). Laclau och Mouffe definierar en diskurs som en fixering av betydelse inom en bestämd domän som om det fanns en enda och entydig definition. Detta görs genom att varje tecken placeras i bestämda förhållanden med andra tecken, för att på så vis fixera betydelsen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 32f). Alla sociala praktiker uppfattas som diskursiva av Laclau och Mouffe (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 42). Inom det sociala fältet uppför vi oss trots det som om verkligheten runt omkring oss hade en fast och tydlig struktur. Samhället, de grupper vi tycker oss tillhöra och vår identitet ses i denna praktik som objektivt givna, medan Laclau och Mouffe menar att liksom språket är även samhället och identiteter flytande och föränderliga. De gruppbildningar som ändå finns i samhället är skapade i politiska diskursiva processer. En diskursanalys i detta syfte blir således att undersöka hur vi skapar verkligheten så att den blir en objektiv och självklar omvärld (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 40).

3.1.1 De diskursanalytiska verktygen

De analysverktyg som valts för att bäst passa uppsatsens syfte har delvis funnit inspiration i statsvetaren Ulf Mörkenstams avhandling (1999) om identitetskonstruktion i svensk samepolitik. Mörkenstams analysverktyg utgår från en uppdelning i problem, orsak och lösning där diskussionen om dessa leder till att en föreställningsvärld som legitimerar en viss typ av handling framträder. Det sätt på vilket det politiska problemet definieras bidrar också till att forma och avgränsa den aktuella diskursen, samtidigt som problemformuleringen fungerar identitetsskapande. På så sätt ryms också vissa politiska handlingar inom diskursen, medan andra inte gör det (Bergström & Boréus, 2005, s 335f). Grundstommen i Mörkenstams analysverktyg används således i syfte att definiera det politiska problemet, problemets orsak och den konstruerade lösningen, medan analys av den identitetskonstruktion som sker i denna process bygger på Laclau och Mouffes analysverktyg.

Trots att Laclau och Mouffe inte presenterar någon utförlig beskrivning av hur diskursanalysen bör användas i praktiken, finns en del verktyg att tillgå. I diskursen kallas de tecken som är tomma på mening för *element*, medan *moment* är de tecken vars betydelse fixerats så att de skiljer sig från varandra på bestämda sätt. En *nodalpunkt* är ett privilegierat tecken kring vilket de andra tecknen ordnas och får sin betydelse. En nodalpunkt kan exempelvis vara ”demokrati” i den politiska diskursen, eller ”kroppen” i den medicinska (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 33). Nodalpunkter är tomma i sig och får betydelse först när de sätts in i en bestämd diskurs. De element som är särskilt öppna för betydelsetillskrivning kallas *flytande signifikanter*. Detta är tecken som olika diskurser försöker ge betydelse åt på sitt sätt genom en kamp mellan diskurserna. Nodalpunkterna utgörs av flytande signifikanter, men skiljer sig åt genom att nodalpunkterna hänvisar till en kristalliseringspunkt i den enskilda diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 35).

Artikulation är den praktik där elementen sätts i relation till andra element så att deras identitet förändras (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 35). Momentens potentiella mångtydlighet innebär att alla sociala handlingar i viss mån är en artikulation eller nybildning. Detta eftersom en social handling trots hänvisningen till tidigare betydelsefixering aldrig enbart är en upprepning av något redan etablerat. Varje social handling ses därför, genom den relation som byggs mellan tecknen, som en aktiv reducering av betydelsemöjligheter (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 36). Diskurser som blivit så pass etablerade att deras kontingens glömts bort kallas *objektiva*. Objektiviteten är ett resultat av politiska processer och strider och är en avlagrad diskurs (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 43). Genom hegemoni kan politisk konflikt omvandlas till objektivitet, där alternativa verklighetsuppfattningar undertrycks och en bestämd världsuppfattning uppfattas som den naturliga (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 44). Med *politik* menar Laclau och Mouffe ett brett begrepp som syftar till att vi hela tiden konstituerar det sociala på vissa bestämda sätt som utesluter andra. Reproduktion och förändring av betydelseföreläggning är således politiska handlingar där de härskande diskurserna, och därigenom samhället, påverkas (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 43). Laclau och Mouffe har en syn på samhället som en omöjlig objektiv totalitet. Även om samhället delvis är strukturerat, är detta bara något tillfälligt och inget som genomsyrar samhället i sin helhet. Trots det uppträder vi och talar om samhället som en helhet, som en objektiv totalitet, genom begrepp som *folket* och *landet*. Även dessa begrepp är flytande signifikanter och kallas av Laclau, när de hänvisar till en helhet, för *myter* (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 46f).

3.2 Diskursanalys och socialkonstruktivism i interaktion

Gemensamt för både diskursanalysen och socialkonstruktivismen, som används tillsammans i denna uppsats, är intresset för att studera hur en världsbild uppnår och vidmakthåller hegemoni. En kombination av diskursanalys och element från andra perspektiv är inte enbart möjlig, utan tillskrivs ofta ett särskilt värde då detta skapar en bredare förståelse av ett område. I diskursanalysen är teori och metod sammanlänkade och kombinationen med andra teoretiska perspektiv måste bygga på samma ontologiska och epistemologiska premisser. Socialkonstruktivismen, som en rad nyare teorier om kultur och samhälle, utgör grunden för den diskursanalytiska inriktningen och många socialkonstruktivister använder sig av diskursanalys (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 10f).

4 Ett teoretiskt perspektiv på identitet

Socialkonstruktivismen kan ses som en uppgörelse med mer traditionella synsätt, så som realism, rationalism, humanism samt positivism, och utgörs av en kritisk inriktning genom sina försök att avslöja och demaskera det som upplevs som omedelbart eller objektivt givet (Wenneberg, 2001, s 10). Precis som i diskursanalysen är det språket som står i centrum inom socialkonstruktivismen. Språket ses som socialt konstruerat, vilket får till följd att även vår uppfattning och kunskap om ”verkligheten” förstås som socialt konstruerad. Det som vi uppfattar som verklighet är i socialkonstruktivismen därmed snarare en produkt av vårt sätt att kategorisera världen, än en avspegling av en objektiv sanning. Världsbilder och identiteter ses på så sätt som konstruerade och präglade av bland annat historia och kultur. På så sätt finns det inga naturliga eller sanna världsbilder eller identiteter, utan dessa är i högsta grad föränderliga (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 11). Ett maktperspektiv gör sig påmint, i den mån att den som har tolkningsföreträde även har makt att konstituera verkligheten och på så vis makt att sätta den politiska dagordningen.

Det teoretiska ramverket inleds med ett stycke om socialkonstruktivismens syn på identitetskonstruktion och följs sedan av en fördjupning om hur den europeiska identiteten har konstruerats och rekonstruerats. I slutet av kapitlet frågar jag mig hur identitetspolitik kan användas för att skapa legitimitet för ett politikområde.

4.1 Identitetskonstruktion

Identiteter existerar inte naturligt och med en fast kärna. Istället ses identiteter inom socialkonstruktivismen som något som ständigt formas och omformas (Hellström, 2006, s 51). Identiteter är även socialt konstruerade i det avseende att de konstrueras relationellt, i interaktion mellan människor (Hall, 2003, s 115). Detta innebär att varje exkludering samtidigt innebär en inkludering och varje bild av ”de andra” innebär en bild av ”oss” (Stråth, 2000, s 360). På så sätt ligger inte den kollektiva identiteten i själva gruppen, utan i gruppens förhållande till andra grupper. Detta eftersom ingen grupp eller person kan vara något utan att det relateras och definieras i förhållande till något annat. Utöver att identiteter är konstruerade och relationella är de även situationella och aktiveras endast i specifika sammanhang. Identiteter kräver också ständig bekräftelse och kan på så vis inte vara cementerade (Neumann, 2003, s 110f).

Användandet av termen ”konstruktion” inom socialkonstruktivismen kan leda till den felaktiga föreställningen om att något konstrueras från start, menar Bo

Stråth. Istället sker en konstruktion av en identitet alltid inom ett specifikt historiskt ramverk och innebär snarare en process av rekonstruktion än ett nyskapande (Stråth, 2000, s 359). Liksom identiteter är även nationer och andra tillhörigheter socialt konstruerade, där den diskursiva karaktären intagit essentialistiska proportioner. Idén om nationen grundar sig ofta i djupt rotade idéer om historia, språk och religion, där nationen framställs som en naturlig enhet (Stråth, 2008, s 24). Koncept som ”Sverige” eller ”Europa” har därmed inte en enda och otvetydig betydelse som är stabil över tid, utan består av flyktiga, paradoxala och mångtydiga betydelser där innebörden konstrueras utifrån den diskurs där den används (Tängerstad, 2000, s 161). Nationer och nationella identiteter är på så sätt socialt konstruerade och identiteter konstrueras, rekonstrueras och omkonstrueras genom sociala relationer. På så sätt är diskurser inte enbart representationer av verkligheten, utan även verklighetsskapande (Hall, 2003, s 118).

Identitetsskapande är ett uttryck för sociala processer där makt spelar en väsentlig roll. På så sätt är identitetskonstruktioner ett uttryck för politik. Genom att personer och grupper existerar som representationer i den politiska sfären har dessa gjorts till bestämbara fakta, och en undersökning av dessa representationer är nödvändig för att förstå den bakomliggande identitetskonstruktionen (Neumann, 2003, s 110). Identitetspolitik handlar därmed om makten att kategorisera, genom en tillskrivning av karaktärsdrag och egenskaper till en viss grupp som om dessa betydelser vore fasta eller naturliga. På så vis innebär identitetspolitik att gränsdragningar görs genom att skillnader konstitueras mellan olika grupper. Genom ett konstruerande av vad ”vi” är i relation till vad vi inte är, skapas en känsla av samhörighet som fungerar för att binda samman gruppen (Hellström, 2006, s 47).

4.1.1 Den europeiska identiteten

I syfte att skapa en europeisk identitet för att stärka känslan av en kulturell gemenskap över nationsgränserna och därmed minska avståndet mellan människorna och unionen tillsattes en kommitté 1975, grundat i Romtraktaten och Tindemansrapporten. Som en följd av denna kommittés arbete har en EU-flagga tagits fram och Beethovens nionde symfoni *Ode till glädjen* valts som unionens hymn. Även en Europadag, som infaller 9 maj, har instiftats. Med dessa attribut har unionen skaffat sig en nationalstats attribut (Karlsson, 1996, s 206f). Ett identitetsbyggande grundat i gemensamma symboler, så som en flagga, kräver dock att dessa symboler är kopplade till en delad förståelse av en gemensam historia eller framtid. Risken är annars att de blir tomma symboler och otillräckliga i försöken att skapa en känsla av gemenskap hos EU:s invånare (Peterson & Hellström, 2003, s 236).

1988 beslöt Europeiska rådet att föra in en europeisk dimension i ett flertal läroämnen, däribland litteratur, historia och samhällskunskap. Genom återopandet av en gemensam historia och ett gemensamt kulturarv hoppades man kunna öka legitimiteten för den fortsatta integrationen (Karlsson, 1996, s 208). Den identitet

som EU därmed har definierat har utgått från traditionalistiska termer, där gemensamma kulturella och historiska rötter såväl som det västerländska judiska och kristna arvet betonas. Det europeiska i den identitet som EU på så vis konstruerar vänder sig således inte till samtliga av unionens invånare, där t ex en relativt stor muslimsk befolkning utesluts (Hansen, 2008, s 94).

Enligt Europakommissionen grundas en del av problematiken med bristande gemenskapskänsla bland unionens medborgare i att européerna inte i tillräckligt hög grad är medvetna om sina gemensamma kulturella värderingar och delade europeiska arv (Shore, 2000, s 25). Hänvisningar till historiska myter och förutsägelser om en välmående framtid används därmed för att överbrygga känslan av bristande legitimitet och tillhörighet. I detta syfte hänvisar Kommissionen till ett återförenat Europa, trots att kritiker menar att ett enat Europa aldrig har existerat (Peterson & Hellström, 2003, s 239). Definitionen av Europa och vad det innebär att vara europé, så som den officiellt kommuniceras av unionen, består därmed inte enbart av information. Snarare handlar det om en aktiv process där vissa definitioner privilegieras medan andra tonas ned (Hellström, 2006, s 112). Europa är på så sätt i en ständig process av meningsfyllnad genom olika politiska artikuleringar om vad som skiljer Europa från andra identifieringspunkter (Hellström, 2006, s 55)

Trots de aktiva försöken från EU:s håll skapas inte den europeiska identiteten enbart uppifrån. Även de olika europeiska länderna bidrar i denna process. Genom inrikespolitiska debatter om EU-relaterade frågor artikuleras en europeisk identitet som sätter gränserna för vad det innebär att vara, agera och tänka som en europé i Europa (Hellström, 2006, s 112). Varje artikulation av en europeisk identitet innebär därmed olika definitioner av konceptet Europa, och positionerar Europa i förhållande till nationalstaten. På så sätt produceras och reproduceras kunskap om vad som gör Europa till "Europa" (Hellström, 2006, s 49).

4.1.2 Skapandet av 'den andre'

Då identiteter konstrueras relationellt stärks en kollektiv politisk identitet genom att ställas mot något som är utpräglat annorlunda. Detta utgör en fundamental del av identitetskonstruktionen och innebär att definitionen av vad "vi" är även klargör vad "de" är (Peterson & Hellström, 2003, s 240). Gemensamt för alla försök att skapa en europeisk enhet har också varit att enhetstanken varit som starkast när Europa stått inför en gemensam yttre fiende eller hot (Karlsson, 1996, s 10). Kalla krigets slut har i detta avseende haft stor påverkan på den europeiska identiteten, som fram till 1989 bestod av Västeuropa och konstruerades genom motsättningen till den fiendebild som kommunismen utgjorde. Motsättningen mellan väst och öst har idag delvis ersatts med den mellan nord och syd, där islam och tredje världen utgör dagens fiendebild (Delanty, 1997, s 175).

Europas "andra" har alltså varierat över tid och mellan olika diskurser, men enas i de identitetsskapande processer utifrån vilka Europa har skapats och dess gränser definierats.

4.2 Identitetspolitik som legitimitet?

EU sägs ofta sakna den legitimitet och det erkännande som en politisk ordning kräver. Det demokratiska underskottet är därför en viktig fråga för EU: s framtid. Hittills har demokratiska processer dock fungerat bäst inom nationens gränser och även inom EU tenderar medlemsstaterna att sätta nationella intressen över de europeiska, eftersom dessa är starkare och lättare att definiera. EU: s demokratiska problem kan spåras till svårigheten att definiera några klara europeiska intressen, vilket försvårar konstruktionen av en politisk europeisk identitet (Karlsson, 1996, s 196f). Endast när européerna känner sig som en del av en politisk europeisk identitet, som komplement till den nationella, kan EU få ett stabilt legitimitetsfundament (Karlsson, 1996, s 204).

EU har idag antagit många av de element som traditionellt förknippas med definitionen på en modern stat. Makten att förhandla och upprätta internationella överenskommelser, lagar och domstolar med företrädelse över de nationella, monopol över beslutsfattande på en rad policyområden, egen valuta och centralbank är några av dessa. Därtill tillkommer ett annat nyckelelement i EU: s förmåga att kontrollera de externa gränserna och rörligheten av människor över de nationella gränserna (Shore, 2000, s 209). En sådan politisk integration över statsgränserna kräver stöd hos befolkningarna för att vara möjlig, vilket i sin tur måste vara grundat i en gemensam politisk identitet. En sådan identitet kan inte tvingas fram utan måste få växa fram i människors medvetande genom att de känner sig ingå i en större gemenskap än den nationella och anser sig ha något konkret att vinna på denna (Karlsson, 1996, s 202).

Idag utgör den bristande legitimiteten det största hindret för den europeiska integrationen. EU: s överstatliga institutioner grundar sin trovärdighet och auktoritet på anspråket att representera det europeiska intresset. Samtidigt innebär avsaknaden av en europeisk opinion ett fundamentalt dilemma för EU (Shore, 2000, s 19). Framtiden för den europeiska unionen är på inget sätt förutbestämd eller säkrad. Framgången kommer snarare att bero på EU: s förmåga att skaffa sig demokratisk legitimitet och auktoritet, vilket i sin tur beror på möjligheten att inbringa en utbredd känsla av lojalitet och tillhörighet bland folket till EU: s institutioner och ideal (Shore, 2000, s 21).

5 Identitetskonstruktion i svensk migrationspolitik

Den svenska migrationspolitikens ställning för ett överstatligt EU-samarbete ses i denna uppsats som en diskurs, i vilken EU utgör diskursens nodalpunkt. EU är det som knyter samman diskursen och som skiljer den från andra migrationspolitiska diskussioner (jmf Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 33). Jag kommer därmed undersöka hur artikulationen av Europa knyter samman flera flytande signifikanter för att förstå hur den europeiska identiteten i svensk migrationspolitik rekonstrueras för att passa Sveriges behov. Eftersom identiteter alltid konstrueras i relation till något är det även av intresse att undersöka hur den svenska identiteten befästs och hur synen på migrationen är det som föranleder diskussionen om EU-samarbetet. På så sätt ämnar jag visa hur svensk migrationspolitik skapar verkligheten så att den blir en objektiv och självklar omvärld. Analysen tar sin utgångspunkt i de analysverktyg Mörkenstam satt upp där problem, orsak och lösning spelar en inledande roll (Bergström & Boréus, 2005, s 335). Genom en närläsning av materialet har analysverktygen därmed kunnat användas till en analytisk uppdelning där problemet är det stora antalet migranter, problemets orsak är Sveriges generösa asylpolitik och lösningen presenteras som ett vidareutvecklat EU-samarbete kring migrationen. Nedan presenteras problem, orsak och lösning var för sig, trots att diskursen i praktiken är svår att avskilja på detta sätt, för att i den sammanfattande diskussionen visa hur dessa olika delar leder till en föreställningsvärld som legitimerar en viss typ av handling (jmf Bergström & Boréus, 2005, s 337).

5.1 En tudelad syn på migration

Den bild av migration som framkommer i den svenska migrationspolitiken i samband med EU-samarbetet skiljer sig väsentligt åt beroende på om det är arbetskraftsmigration eller övrig invandring som åsyftas. Framställningen av migranter i termer av arbetskraftsmigranter och asylsökande, och tillskrivningen av olika egenskaper till dessa, innebär att två kategorier av migranter skapas och förstärks. Genom att invandringspolitiken är ett uttryck för vilka människor unionen strävar efter att bestå av byggs på så sätt en identitet kring vem som inkluderas respektive exkluderas (Stråth, 2000, s 360). I detta avsnitt av analysen kommer en diskursanalys genomföras för att undersöka vilka ord som kopplas till migration. Den diskurs om migration som etableras ligger till grund för de

politiska åtgärder som kan antas på migrationsområdet och verkar för att legitimera dessa.

5.1.1 Arbetskraftsinvandringen som en lösning på de demografiska problemen inom EU

EU har ett behov av arbetskraft som tydligt uttrycks i den svenska diskursen. Detta är ett behov som inte kan tillfredsställas enbart av de människor som redan idag bor inom unionens gränser. För att klara problemen med en allt äldre befolkning behövs det fler människor som arbetar i Europa, där lösningen på EU:s problem är arbetskraftsinvandring.

Samtidigt som EU:s behov av arbetskraft växer riskerar många människor livet när de i båtar försöker ta sig till Europa över Medelhavet eller till Kanarieöarna för att få en bättre framtid. Det visar att det finns ett behov av att skapa fler vägar till Europa än enbart asylvägen (Göteborgs-Posten, 10 okt 2007).

I citatet ovan används problemet med de riskfyllda metoder många människor tvingas ta till för att kunna ta sig innanför EU:s hårt bevakade gränser för att understryka betydelsen av ökad arbetskraftsmigration. Arbetskraftsmigrationen framställs därmed som en lösning på att människor riskerar sina liv när de försöker ta sig till EU. Dessa människor ses uppenbarligen inte som asylsökande, utan som personer som vill ta sig till Europa för att ekonomiskt sätt skaffa sig ett bättre liv. På så sätt framkommer en bild av migration som skiljer på de personer som är i verkligt behov av skydd och som därmed kan använda asylvägen och den stora mängd människor som försöker ta sig till EU endast för att förbättra sin levnadsstandard. Lösningen på problemet med att människor riskerar sina liv blir därmed inte en mer generös asylopolitik eller öppnare yttre gränser för EU, utan ett öppnande av gränserna för fler arbetskraftsinvandrare.

Den svenska migrationspolitiken antar en positiv attityd till ökad arbetskraftsinvandring i flertalen av de identifierade artiklarna. Arbetskraftsmigrationen ses dels som en lösning på EU:s problem med en allt äldre befolkning, men nämns även i positiva ordalag i samband med den positiva effekt som blir konsekvensen för sändarländerna när migranterna sänder hem en stor del av sin lön till familj och vänner. På så sätt beskrivs både migranterna, Europa och sändarländerna tjäna på en ökad arbetskraftsmigration till Europa.

Ursprungsländerna får del av återsända pengar och kunskapsföring, både under tiden migranterna arbetar i EU och när de återvänder hem (Dagens Nyheter, 15 juli 2009).

Det är i citatet tydligt hur arbetskraftsmigranterna inte görs till en del av den europeiska gemenskapen, trots den uttalade viljan att fler människor ska komma till Europa för att arbeta. ”De” är i EU för att tjäna pengar, något som sägs gynna både ursprungslandet och EU, men förväntas sedan återvända ”hem”.

Arbetskraftsmigrationens tillfälliga karaktär fixeras därmed genom åsyftningen på ”*när de återvänder hem*” istället för ett ”*om de återvänder*”.

Genom att enbart se arbetskraftsmigranterna i ett nyttoperspektiv, där ”de” kommer till EU för att tjäna pengar och på så vis gynna både den europeiska ekonomin och det egna ursprungslandet, görs en gränsdragning mellan det europeiska folket och migranterna. Arbetskraftsmigranterna blir inte en del av EU, trots den flytt till EU som krävs för att kunna arbeta inom unionen.

5.1.2 Flyktinginvandringen är en börda

Den svenska diskursen om flyktinginvandringen kretsar kring den mängd asylansökningar som görs i Sverige och som man menar, åtminstone från irakier, motsvarar en ”oproportionellt sett större andel än andra europeiska länder” (Svenska Dagbladet, 12 feb 2007).

Detta innebär att Sverige för närvarande tar emot över hälften av alla asylansökningar från irakier som görs i Europa. Enligt migrationsverkets prognos kommer inströmningen att öka ytterligare i år (Svenska Dagbladet, 12 feb 2007).

När migration kopplas till ord som ”inströmning” och en ”tilltagande ström av människor” (ibid.) skapas en bild av ett hot utifrån, där en stor mängd människor tar sig till Sverige och utmanar Sveriges möjligheter att hantera migrationen. Sverige sätts i sammanhanget i relation till Europa, där Sveriges asylsystem och övriga Europas asylsystem verkar för att skilja de båda enheterna åt. Problemet är därmed ett svenskt problem, och Sverige distanseras på så vis från övriga Europa. Att det man kallar den ”ökade inströmningen” av människor som tar sig till Sverige ses som ett problem framkommer än tydligare i citatet nedan.

Sverige kommer att se över vilka möjligheter flyktingfonden erbjuder för att få hjälp med att täcka de åtaganden som den ökade inströmningen innebär (Svenska Dagbladet, 12 feb 2007).

Även om den ökade invandringen i sig inte utsätts för uttalad kritik är det tydligt att denna ses som ett problem. Genom den ständiga upprepningen att Sverige tar emot en så pass stor andel asylansökande skapas en bild av ett överbelastat Sverige. I citatet ovan kopplas ”den ökade inströmningen” till ”åtaganden” som Sverige behöver ”få hjälp med att täcka”. De samhällsliga kostnaderna för migrationen är så pass stora att Sverige inte klarar av dem, utan hjälp behövs från EU:s flyktingfond. Problemet är därmed överhängande där en väntad ökning av ”inströmningen” står för dörren och diskursen befäster ytterligare problemets karaktär.

Till skillnad från arbetskraftsinvandringen ses flyktinginvandringen främst som en belastning och ett ansvar som Sverige är förpliktigade att ställa upp på. Sverige säger sig även vilja bedriva en generös politik i förhållande till de asylsökande (ibid.) och de asylsökande är således några som behöver hjälp av ett

humant och generöst Sverige. På grund av de bördor som flyktinginvandringen innebär behöver Sverige avlastning från andra länder. Detta sker genom ett solidariskt delat ansvar med resten av EU, där konsekvensen blir att flyktingpolitiken generellt kan förbli generös och human men där färre personer söker sig till Sverige. De eventuella positiva effekter som även flyktinginvandringen kan innebära betonas inte alls eller i väldigt liten utsträckning.

Att de asylsökande främst är en belastning för de stater dit de vänder sig problematiseras inte i svensk politik. Istället ses det som en sanning, eller som en objektivitet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 43). På så sätt framkommer en förenklad syn på de asylsökande, där dessa kategoriseras genom sitt hjälpbehov. De asylsökande ses inte heller som bärare av yrkesidentiteter som även de kan bidra till att lösa problemen med Europas befolkningsminskning och därmed förbättra välfärden inom EU. På så sätt sker en reducering av förståelse för vad en migrant är där vissa egenskaper osynliggörs. Migrantens identitet utgörs istället av en essentialistisk syn, där migranten trots flytt till EU inte inkluderas i den europeiska identiteten (jmf Hellström, 2006, s 51). Detta gäller som jag visat ovan även för de som kategoriseras som arbetskraftsmigranter, men när det gäller de asylsökande är det ännu tydligare att dessa exkluderas i byggandet av den europeiska identiteten.

Genom en artikulation där asylsökande sätts i samband med inströmning, kostnader och ansvarstagande fixeras betydelsen av migrationen och i den svenska diskursen framkommer därmed en bild av invandringen som ett problem (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 35). Undantaget är arbetskraftsinvandringen som istället ses som en lösning på de problem EU väntas ha i framtiden med en allt äldre befolkning. Det som skiljer arbetskraftsinvandringen från flyktinginvandringen är ett tidsperspektiv, där arbetskraftsmigranterna enbart väntas bosätta sig i EU tillfälligt för att arbeta och betala skatt och därefter återgå till sina ursprungsländer där familj och vänner finns. Genom att dessa människor inte väntas etablera sig inom unionen utgör de inte heller något hot. Med flyktinginvandringen förhåller det sig annorlunda och de personer som beviljas asyl eller uppehållstillstånd på andra grunder kan förväntas att bosätta sig permanent inom unionen. De personer som utifrån kommer till EU för att etablera sig är alltså de som har störst påverkan på den europeiska identiteten och det är också dessa personer som den europeiska identiteten konstrueras i motsatsförhållande till.

Medan den höga andelen asylsökande ses som ett problem och det som föranleder motivet till ett ökat samarbete kring migrationspolitiken, framställs arbetskraftsmigranterna som en lösning på EU:s demografiska problem. Migrationen är i den svenska diskursen därmed både ett problem och en lösning och det blir uppenbart att det beror på vilken typ av migration det rör sig om. Migranterna framställs därmed i svensk migrationspolitik genom väl avgränsade kategorier med fixerade gränser. Genom en fixering av betydelse för asylsökande och arbetskraftsmigranter erkänns ingen överlappning mellan dessa kategorier och den kollektiva identiteten som tillskrivs migranterna verkar exkluderade genom att denna ställs i motsatsförhållande till den europeiska befolkningen.

Genom den diskurs om främst de asylsökande som etableras i den svenska migrationspolitiken, där dessa ses som en belastning och något som sker i en allt för stor utsträckning, förstärks bilden av migrationen som ett problem för Sverige (jmf Bergström & Boréus, 2005, s 336).

5.2 Sverige är ett generöst land, men tar ett allt för stort asylansvar

Sverige tar ett stort ansvar. Det anser vi är riktigt eftersom Sverige ska ha ett generöst flyktingmottagande med en human flyktingpolitik och vara en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck (Svenska Dagbladet, 12 feb 2007).

Sverige beskrivs ofta såväl nationellt som internationellt som ett generöst land när det gäller migrationspolitik och det blir i citatet ovan uppenbart att svensk migrationspolitik vill bibehålla och förstärka denna bild. Detta görs genom den koppling som sker mellan Sverige och termer som ”generös”, ”human” och ”fristad”, där dessa egenskaper tillskrivs den svenska identiteten. Sverige beskrivs som ”ett av de länder i världen som har den mest generösa asylpolitiken” (DN, 13 dec 2007). Sveriges ställning som ett av de mest generösa på asylområdet är inget som förklaras eller argumenteras för i diskursen. Istället tas denna bild av Sverige för given och diskursen kan på så sätt sägas vara ett uttryck för en objektivitet, dvs. en diskurs som är så pass etablerad att den upplevs som naturlig (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 43). Alternativa verklighetsuppfattningar undertrycks på så sätt i diskursen och att svensk identitet är präglad av generositet och humanitet upplevs som en sanning. Fixeringen av Sverige som ett land med ett av de mest generösa asylsystemen föranleder även en vilja att internationellt sätt låta Sverige inta en aktiv ställning på migrationsområdet, vilket framkommer i citatet nedan.

Förslaget är visserligen bra, men det svenska kommer att gå längre. [...] Min förhoppning är att Sverige ska ligga i framkant och fungera som inspiration för övriga EU-länder (Göteborgs-Posten, 10 okt 2007).

Förslaget som nämns ovan rör möjligheterna att utöka arbetskraftsinvandringen till EU, för att möta det ökande behovet av arbetskraft. Sverige ska när det gäller arbetskraftsinvandringen alltså ”ligga i framkant” och ”fungera som inspiration”. Även här framkommer en bild av Sverige som bättre eller mer generös än övriga stater, en framställning som fungerar för att ytterligare befästa den svenska identiteten. Sveriges vilja att bedriva en mer generös arbetskraftsinvandring än övriga EU, vilket innebär att även lågutbildade ska kunna söka och få arbete i Sverige (ibid.), kan tyckas i det närmsta paradoxal i skenet av viljan att begränsa andelen asylsökande. Här handlar det alltså om en vilja att kunna välja vem som tar sig till Sverige och till EU, där en invandring av ”människor i arbetsför ålder”

är att föredra (Dagens Nyheter, 27 mars 2008). Istället för att även se de asylsökande i ett nyttoperspektiv, där fler människor i arbete skulle innebära ett positivt tillskott för ekonomin, handlar flyktinginvandringen snarare om en hjälpinsats. Genom att samtidigt vilja begränsa asylansökningarna och öka arbetskraftsinvandringen blir det tydligt att problemet med att Sverige tar emot så pass stor andel asylansökningar inte handlar om mängden människor, utan om vilka människor det rör sig om. På så sätt framkommer vilken typ av invandring som föredras.

Sverige konstrueras i den svenska diskursen därmed inte enbart som en del av EU, utan även i förhållande till EU. Den svenska identiteten målas upp som mer generös och mer human än övriga EU-länder. Därmed får Sverige också ta ett allt för stort ansvar för de asylsökande som tar sig till EU. Samtidigt har Sverige en önskan om att ligga i framkant när det gäller arbetskraftsinvandringen och en mer generös politik än övriga EU motiveras ur konkurrenskraft (Dagens Nyheter, 27 mars 2008). En fortsatt bild av Sverige som generöst och migrationsvänligt kan därmed etableras. Detta är uppenbart en bild av Sverige som upplevs inte enbart som sann, men även som viktig att befästa. Den rekonstruktion som därmed blir resultatet när Sverige sätts i relation till dessa termer verkar för att skapa en känsla och förståelse för det svenska folket avseende vad Sverige är. Den svenska generositeten läggs fram som en orsak till varför så pass många människor på flykt söker sig till Sverige och fungerar därmed som en orsak till de problem Sverige upplever på migrationsområdet (jmf Bergstöm & Boreús, 2005, s 337). Trots det finns ingen vilja att förändra den generösa politikens utformning, utan viljan att förändra är istället riktad mot EU:s övriga staters asylhantering.

5.3 Ett solidariskt EU som lösning på migrationsproblemet

Sverige kan hjälpa många men Sverige kan inte hjälpa alla. Det måste finnas en solidaritet mellan EU:s medlemsländer så att vi blir fler som delar på ansvaret [...] Därför är ett ökat gemensamt ansvarstagande och gemensamma regler för länderna inom EU ett av regeringens huvudmål på migrationsområdet. (Svenska Dagbladet, 12 feb 2007)

Genom att koppla Sveriges oförmåga att ”hjälpa alla” till ”en solidaritet mellan EU:s medlemsländer” och ”ett delat ansvar” framkommer en bild av Sverige som ett ansvarsfullt land som vill, men inte kan ”hjälpa” tillräckligt många. Övriga EU-länder tar inte sin del av detta ansvar i den mån som Sverige skulle önska och en ökad solidaritet skulle därmed innebära att fler delade på ansvaret. Lösningen på de problem som Sverige målar upp med att vilja, men inte kunna hjälpa till där det behövs blir på så sätt ett ökat gemensamt ansvarstagande, vilket är det samma som ökade gemensamma regler inom EU på migrationsområdet. Svensk migrationspolitik rekonstruerar därmed den europeiska identiteten i termer av

”solidaritet” och ”ansvarstagande”. Den europeiska identiteten är således präglad av ett samarbete och fungerar som en avlastning för de nationella staterna. På områden där de nationella staterna står ensamma och svaga har EU kraft att träda in och ta över och avlasta staten. På så vis blir Europa ett komplement till Sverige och kan ta vid och ta över där Sverige inte räcker till.

Samtidigt påpekas det hur även samarbetet kring migrationspolitiken ska präglas av samma humanitet och solidaritet som den nationella migrationspolitiken idag gör (Sydsvenska Dagbladet, 3 okt 2007) och EU verkar i det avseendet som en förlängning av nationalstaten. De egenskaper som utmärker den svenska migrationspolitiken ska vid en harmoniserad migrationspolitik inte gå förlorade, utan överföras till EU-nivå. På så sätt konstrueras även en bild av EU genom gemensamma visioner om framtiden, där EU-ländernas gemensamma syn på den framtida migrationen bidrar till att skapa en samhörighet. Där hänvisningar till ett delat europeiskt arv saknas i den svenska migrationspolitikens artikulation om EU-harmoniseringen kan istället hänvisningar till en välmående framtid fungera som legitimitet för den gemensamma politiken (Petersson & Hellström, 2003, s 239). Den vision om en bättre framtid som kan uppnås i takt med ett utökat samarbete kring migrationsfrågorna tydliggörs i citatet nedan.

Samtidigt ska det inte löna sig att söka asyl i vissa länder och undvika andra, vilket bör leda till en jämnare fördelning mellan medlemsstaterna vad gäller mottagandet av asylsökande (Sydsvenska Dagbladet, 3 oktober 2007).

EU-harmoniseringen av migrationspolitiken sätts i svensk politik i samband med en ”jämnare fördelning mellan medlemsstaterna”, något som således blir resultatet av ett utökat samarbete. Samtidigt framkommer en syn på den nuvarande situationen där asylsökande söker sig till vissa länder och undviker andra. I anslutning till den representerade svenska identiteten som ett av de mest generösa asylsystemen i världen (se ovan) blir det uppenbart att detta är ett problem främst för Sverige. Att det ”inte ska löna sig” att söka sig till vissa länder inbegriper ett synsätt där migranterna rationellt söker sig till det land med den mest generösa asylpolitiken. Det gemensamma asylsystemet kommer därmed innebära att Sverige inte ska ha ett mer generöst system än något annat EU-land, alternativt att övriga EU-länder ska ha ett lika generöst asylsystem som Sverige, där den första tolkningen i skenet av den verklighetsbild som målas upp förefaller troligast. Den svenska identiteten som human och generös sätter därmed gränserna för vad som kan sägas inom diskursen. Om den svenska identiteten ska kunna behållas är det därför inte möjligt att diskutera en mer restriktiv politik, det som i diskursen istället eftersträvas är ”en jämnare fördelning”. Betoningen på att ”fördelningen” idag är ojämn, och därmed orättvis kan tyckas, visar på behovet att vidta åtgärder mot detta. Behandlingen av de asylsökande ska i och med EU-samarbetet i större utsträckning än idag leda till samma resultat oavsett var i unionen den lämnas in. En ökad harmonisering av migrationspolitiken presenteras därmed i den svenska diskursen som en lösning på problemet med att så många asylsökande söker sig till Sverige. Migrationsharmoniseringen innebär en avlastning för Sverige, där fler länder får ta ett större ansvar för migrationen än vad som sker idag.

EU-samarbetet kring migrationspolitiken sätts även i samband med ”säkerhetshöjande åtgärder som stärkt gränskontroll” (Dagens Nyheter, 15 juli 2009). Att den stärkta gränskontrollen sätts i samband med ”säkerhetshöjande åtgärder” befäster synen på migrationen som ett hot om den inte sker helt utifrån EU-ländernas önskan och behov.

Genom Schengensystemet garanteras människor ett område utan inre gränskontroller, vilket innebär att det går att röra sig fritt inom EU. Med en gemensam yttre gräns är det också naturligt med gemensamma regler på asylområdet (Sydsvenska Dagbladet, 3 okt 2007).

Harmoniseringen av migrationspolitiken innebär en kontroll och reglering över vilka människor som befinner sig inom unionen. Gemensamma yttre gränser leder till slutsatsen att en gemensam politik även behövs inom unionen, då de inre gränserna har slopats. Detta presenteras som något ”naturligt” och kan därmed inte ifrågasättas. Borttagandet av de inre gränskontrollerna innebär därmed att de enskilda ländernas flyktingmottagning blir ett fall för hela den europeiska gemenskapen och påverkar den europeiska befolkningens sammansättning. På så sätt är frågan om vem som ska inkluderas eller exkluderas i den europeiska gemenskapen en fråga för hela EU. Samtidigt är det i den svenska diskursen tydligt att det för Sverige har betydelse vilka migranter som kommer inte enbart till EU, men framförallt till Sverige. Nationalstaten och dess kontroll över befolkningen är således fortfarande av betydelse, där den svenska uttalade viljan att öppna upp även för lågutbildade arbetskraftsmigranter är ett exempel på detta (se avsnitt 5.2).

Regeringen anser att ett gemensamt asylsystem bör vila på ett gemensamt regelverk med bibehållen nationell prövning samt inrättandet av en gemensam samordnings- och stödfunktion (Sydsvenska Dagbladet, 3 oktober 2007).

Trots behovet av ansvarsfördelning och solidaritet mellan EU-staterna har de nationella gränserna stor betydelse för migrationspolitiken. Den fria rörlighet som Schengensystemet tillåter innebär fortfarande att det är den nation dit de asylsökande söker sig som måste handskas med konsekvenserna av invandringen. Att behålla den nationella prövningen blir därmed viktig för Sverige och det gemensamma asylsystemet beskrivs i termer av regelverk.

EU beskrivs inte i diskursen som en överstatlig makt med möjlighet att styra över svensk migrationspolitik, och därmed inte som en ersättning till nationalstatens kontroll över migrationspolitiken. Ingenstans nämns det överstatliga i politiken, utan harmoniseringen beskrivs som en solidarisk ansvarsfördelning. På så sätt innebär inte heller harmoniseringen av migrationspolitiken inom EU att området på något vis skulle vara suveränitetskänsligt. Istället betonas genomgåendes Sveriges fortsatta kontroll över migrationen, där Sverige som ett generöst och ansvarsfullt land ska ligga i framkant gällande migrationen. EU ses i detta avseende främst som en avlastning för den tunga migrationsbörda Sverige bär.

5.4 Sammanfattande diskussion

Problemet med den demografiska utvecklingen inom EU är ett centralt tema i den svenska migrationspolitiken och används för att legitimera en ökad arbetskraftsinvandring. Svensk migrationspolitik fokuserar därmed i större grad på arbetskraftsinvandringen än på asylinvandringen när det gäller relationen till EU, trots att denna i sammanhanget är relativt liten. På så sätt undviks en djupare diskussion om flyktingmigrationen. Genom att sätta arbetskraftsmigranterna i motsatsförhållande till de asylsökande möjliggör diskursens gränser att den höga andelen asylsökande kan kritiseras. Diskursen skapar och förstärker därmed två tydliga kategorier av migranter där egenskaperna för de olika grupperna skiljer sig väsentligt. Migration ses inom diskursen som positivt och gynnsamt för samhället om det rör sig om arbetskraftsmigration, medan flyktingmigration inte kopplas till dessa positiva effekter. De asylsökande beskrivs istället i diskursen som resurskrävande och innebär därmed en belastning snarare än en tillgång. Då det är flyktingmigrationen som framställs som ett problem i den svenska diskursen blir det också detta problem som EU-harmoniseringen avser att lösa. EU:s syn på migration och på migranterna får på så sätt konsekvenser för den politik som förs på området. Samtidigt som migrationspolitiken, genom sin problemformulering, tillskriver en kollektiv identitet till migranterna konstrueras den europeiska identiteten i motsatsförhållande till denna. Migranterna består därmed av Europas "andra" (se t.ex. Delanty, 1997, s 175). Genom att EU gemensamt ställs inför migrationens problem stärks den europeiska identiteten. Migranten utgör på så sätt de "andra" utifrån vilken den europeiska identiteten konstrueras i migrationspolitiken. Formandet av en bild av människor som på olika grunder inte anses tillhöra den europeiska gemenskapen, innebär därmed att även en bild av den europeiska befolkningen indirekt etableras.

Den svenska flyktingmigrationen kopplas till generositet och humanitet, men mellan raderna blir det tydligt att den ses som ett problem som behöver lösas. Sverige tar på grund av sin generositet emot fler än vad landet klarar av, och behöver därför avlastas genom att fler EU-länder tar en mer aktiv del. Den verklighetsbild som därmed skapas är ett Sverige som med sin generösa asylpolitik är utsatt för en inströmning av migranter i ett antal som är oproportionerligt stort jämfört med övriga EU-länder. Den svenska migrationspolitiken etablerar därmed en föreställningsvärld där behovet av att samarbeta kring migrationspolitiken inom EU är stort och framförallt nödvändigt. Harmoniseringen av migrationspolitiken legitimeras genom att denna ses som en lösning på de problem Sverige idag står inför med en väntad ökning av asylsökande. Den europeiska identiteten konstrueras i detta sammanhang genom visioner om en gemensam bättre framtid, där EU genom sin solidaritet och ansvarstagande innebär de lösningar som Sverige efterfrågar.

Den europeiska identitet som konstrueras i svensk migrationspolitik är, till skillnad från den identitet som den europeiska eliten konstruerar uppifrån (se kap.

4), inte grundad i en gemensam historia. Hänvisningar till sådana gemensamma referenspunkter saknas helt. Istället är det som binder samman det europeiska folket delvis de delade värderingar som ska präglade den nya harmoniserade migrationspolitiken. Även den närmsta framtiden, med hotet om en ökad asylinvandring till redan belastade nationella stater, fungerar som konstruktion av en gemenskapskänsla, genom att EU står inför ett gemensamt hot. Den ökade migrationen är ett problem som samtliga av EU:s stater, i och med avsaknaden av inre gränser, berörs av och kommande problem som väntas drabba hela unionen fungerar därmed som legitimitet för en harmonisering av migrationspolitiken. En delad bild om en gemensam framtid där EU-länderna gemensamt har kontroll över migrationen till unionen fungerar som den vision som sammanbinder migrationspolitiken och som den lösning på migrationsfrågan som eftersträvas.

Migrationspolitiken fortsätter att i svensk diskurs framställas som nationell, generös och en börda, medan det gemensamma asylsystemet som eftersträvas snarare ses som en avlastning än som ett överstatligt politikområde. De främsta orsakerna till att Sverige skulle ingå i den gemensamma migrationspolitiken skulle då vara för att få avlastning. Detta är en avlastning som idag saknas. Den gemensamma migrationspolitiken framställs således som att fler EU-länder skulle ta emot fler migranter, vilket i förlängningen innebär färre för Sverige, något som ses som positivt. Ett fullt ut gemensamt asylsystem än inte heller önskvärt från svenskt håll, där ”medelvägen” med gemensamma regler och riktlinjer men med en bevarad nationell prövning innebär att staten behåller viss kontroll över migrationspolitiken.

6 Slutsats

Jag har i denna uppsats ämnat undersöka hur svensk migrationspolitik i samband med den harmonisering av migrationspolitiken som varit aktuell under 2000-talets första decennium, rekonstruerar en europeisk identitet anpassad för att möta de ambitioner Sverige har på migrationsområdet.

Genom diskursiva framställningar av verkligheten, i samband med den maktposition som Tobias Billström i egenskap av svensk migrationsminister besitter, formas en bild av EU-harmoniseringen. I detta avseende har jag analyserat konstruktionen av migranten, av Sverige och av EU och visat hur kopplingar görs mellan de bilder som framställs som objektiva för att motivera och legitimera konkreta politiska åtgärder. I uppsatsen framkommer det hur migrationen som en förstärkt problemdimension bidrar till att forma EU-harmoniseringen som en lösning på problemet med Sveriges allt för stora andel asylsökande.

Uppsatsens resultat visar hur svensk migrationspolitik fungerar identitetsskapande genom att migranten, och framförallt de asylsökande, ses som Europas ”andra”, utifrån vilka en gemenskaps känsla etableras inom EU. Den svenska migrationspolitiken konstruerar den svenska identiteten i termer av generositet och humanitet, men menar att staten är utsatt för en orimlig mängd asylsökande. Där den ökade migrationen ses som ett problem, orsakas problemet av Sveriges asylsystem som innebär att fler migranter söker sig hit jämfört med till andra EU-länder. Den europeiska identitetens gränser skapas genom hotet från en ökad inströmning av migranter och visionen om en välmående framtid. På så vis skapas ett ”vi” mellan medlemsstaterna. Tillskrivandet av egenskaper så som solidaritet och ansvarstagande för EU medför i diskursen att EU ses som lösningen på de problem som Sverige idag anser finns på migrationsområdet. Sverige ämnar på så sätt använda EU för att avlasta det egna asylmottagandet, utan att synen på Sverige som ett generöst land bestrids. Sverige har således ett intresse av att skapa ett starkt EU med en harmoniserad lagstiftning eftersom detta ökar trycket på andra medlemsstater att ta emot fler asylsökande. Fixeringen av EU:s betydelse som lösning på problemet med den ojämna fördelning av asylsökande som idag är fallet fungerar därmed som legitimitet för övergången till en överstatlig politik på migrationsområdet.

Att bedriva en mindre generös politik är inte någonstans, så som det offentligt uttrycks i svensk politik, aktuellt och därmed ingen lösning på problemet med det man kallar en allt större inströmning av människor till Sverige. Fixeringen av diskursen om Sverige som ett generöst och humant land är viktig och gör därmed en sådan lösning omöjlig. Det europeiska samarbetet, som rekonstrueras i termer av solidaritet och ansvarsfördelning, innebär ändå i praktiken att fler länder delar på migrationsansvaret. På så sätt kan Sverige, utan att förlora sin självbild eller

nationella identitet, erbjudas en avlastning på migrationsområdet där de önskvärda konsekvenserna blir att färre migranter söker sig till just Sverige.

Uppsatsens begränsade utrymme försvårar en djupare diskursanalys över en längre tidsperiod. Ett förslag till fortsatt forskning är därmed en undersökning där förändringen av förhållandet mellan den europeiska och den nationella identiteten över tid står i fokus. Då varken EU-samarbetet eller den internationella migrationen ser likadana ut idag jämfört med för 20 år sedan är det rimligt att anta att förhållandet mellan den europeiska och nationella identiteten inom migrationspolitiken genomgått stora förändringar.

7 Referenser

- Andersson, Hans E., 2003, *Flyktingpolitiken i framtidens EU*. Nr 5, 2003. Rapport från Svenska institutet för europapolitiska studier.
<http://www.sieps.se/publikationer/rapporter/flyktingpolitiken-i-framtidens-eu-20035.html>. 6 december 2009.
- Brochmann, Grete & Hammar, Thomas (red.), 1999. *Mechanisms of immigration control – a comparative analysis of European regulation policies*. Oxford: Berg.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), 2005. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Dagens Nyheter, 13 december 2007.
Billström, Tobias, 2007. *Nu för vi arbetslinjen in i migrationspolitiken*.
- Dagens Nyheter, 27 mars, 2008.
Billström, Tobias, 2008. *Vi lättar på reglerna för arbetskraftsinvandringen*.
- Dagens Nyheter, 15 juli 2009.
Ask, Beatrice & Billström, Tobias, 2009. *EU-mötet måste stärka medborgarnas integritet*.
- Delanty, Gerard, 1997. *Europa: Idé, identitet, verklighet*. Göteborg: Daidalos.
- Dobson, Lynn & Weale, Albert, 2004. 'Styrelseformer och legitimitet', i Elizabeth Bomberg & Alexander Stubb (red.) *Hur fungerar EU?* Malmö: Liber Ekonomi.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Førland, Tor Egil & Claes, Dag Harald, 1999. *Europeisk integration*. Lund: Studentlitteratur.
- Geddes, Andrew, 2003. *The politics of migration and immigration in Europe*. London: SAGE.
- Göteborgs-Posten, 10 oktober 2007.
Billström, Tobias, 2007. *EU måste öppna upp för arbetskraftsinvandring*.
- Hall, Patrik, 2003. 'Diskursanalys av nationell identitet', i Bo Petersson & Alexa Robertson (red) *Identitetsstudier i praktiken*. Malmö: Liber.
- Hansen, Peo, 2008. *EU: s migrationspolitik under 50 år: Ett integrerat perspektiv på en motsägelsefull utveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Hellström, Anders, 2006. *Bringing Europe down to earth*. Lund: Department of political science, Lund University.
- Karlsson, Ingmar, 1996. *Europa och folken: En europeisk nation eller nationernas Europa?* Stockholm: Wahlström & Widstrand

- Neuman, Iver B, 2003. *Mening, materialitet, makt – En introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Migrationsverket.se *Asylregler*.
<http://www.migrationsverket.se/info/443.html>. 5 januari 2010.
- Petersson, Bo & Hellström, Anders, 2003. "The return of the kings – temporality in the construction of EU identity", *European societies* vol 5, nr 3, s 235-252.
- Stråth, Bo, 2000. 'The Swedish image of Europe as the Other', i Stråth, Bo (red.) *Europe and the Other and Europe as the Other*. Bruxelles: PIE Lang.
- Shore, Chris, 2000. *Building Europe: the cultural politics of European integration*. London: New York: Routledge.
- Stråth, Bo, 2008. 'Belonging and European identity', i Gerard Delanty, Ruth Wodak & Paul Jones, *Identity, belonging and migration*. Liverpool: Liverpool University Press.
- Svenska Dagbladet, 12 februari 2007.
 Billström, Tobias & Malmström, Cecilia, 2007. *EU måste ta ansvar för Irak*.
 Sydsvenska Dagbladet, 3 oktober 2007.
 Billström, Tobias, 2007. *Därför behöver EU ett gemensamt asylsystem*.
- Tängerstad, Erik, 2000. 'The third world' as an element in the collective identity construction of a post-colonial European identity', i Stråth, Bo (red.) *Europe and the Other and Europe as the Other*. Bruxelles: PIE Lang.
- Wenneberg, Søren Barlebo, 2001. *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber.
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.